

Christoffer Green-Pedersen og Asbjørn Skjæveland Blokkpolitik og nye politiske emner. Hvordan går det med samarbejds- mønstrene i Folketinget?¹

Artiklen diskuterer indledningsvis udviklingen i graden af blokkpolitik fra 1973 og frem til i dag, hvorefter den undersøger, i hvilket omfang lovgivningsarbejdet nu er præget af ny- og gammelpolitik. Hvor forskelligt placerer partierne sig i lovfstemningerne på de to områder? Er der forskel på graden af blokkpolitik på ny- og gammelpolitik? Artiklen undersøger årene 2007-2017 og viser, at der ikke er kommet rod i blokkene. Ingen partier har på nogen af områderne flyttet sig ind mellem partier i den anden blok på hverken ny- eller gammelpolitik, men et endimensionalt perspektiv er udfordret – til tider væsentligt udfordret – af forskellige partiplaceringer på de to områder inden for blokkene. En analyse af graden af blokkpolitik på ny- og gammelpolitik viser endvidere, at der ikke er væsentlig forskel på graden af blokkpolitik på de to områder.

Nøgleord: blokkpolitik, partiplaceringer, nypolitik, gammelpolitik, dimensionalitet

Det danske partisystem er en blanding af nyt og gammelt. De fire gamle partier er der stadigvæk, men mandatmæssigt er de, selv efter deres fremgang ved 2019-valget, svækket. Den anden side af denne udvikling er fremkomsten af nye partier. Folketingsvalget i 2019 gav plads til ti partier, og to andre var tæt på at komme ind. Det danske partisystem er således i dag en kompleks størrelse. De mange partier er dog i sig selv intet nyt i det danske partisystem. Jordskredsvalget i 1973 betød et gennembrud eller comeback for en række partier. Efter dette valg var der også ti partier repræsenteret i Folketinget, og de gamle partier var svækket.

Det komplekse ved det danske partisystem i dag relaterer sig i højere grad til spørgsmålet om todimensionalitet. En af grundene til, at nye partier har kunnet vinde fodfæste, er fremkomsten af nye politiske emner, især flygtninge- og indvandrerspørgsmålet (Green-Pedersen, 2014). I tråd med den internationale debat kan man således diskutere, om det danske partisystem er blevet todimensionelt. Når man ser på partiernes ideologiske placering, er partisystemet blevet mere komplekst end et entydigt endimensionelt system. Der er for mange partier en stærk sammenhæng mellem partiernes indbyrdes placering på de to dimensioner, hvilket man vil forbinde med endimensionalitet, men omvendt

varierer især DF, RV og LA's placeringer, når man sammenligner flygtninge- og indvandrerspørgsmålet med traditionelle fordelingsmæssige spørgsmål (Green-Pedersen og Kosiara-Pedersen, 2020). I dag står vi altså med et partisystem, som ikke kun indeholder mange partier, men som også skal forholde sig til en mere kompleks politisk dagsorden.

Hvad har denne situation så betydet for samarbejdsmonstrene i Folketinget? Det er dette spørgsmål, denne artikel søger at belyse. Samarbejdsmonstrene kan belyses på forskellige måder, men en central tilgang, som denne artikel følger, er at se på, hvem der stemmer sammen med hvem i Folketinget.² Afstemninger i Folketinget er den centrale begivenhed i lovgivningsprocessen og derfor central i ethvert demokrati. En helt central diskussion i forbindelse med samarbejdsmonstre i Folketinget har været spørgsmålet om omfanget af blokpolitik. Denne artikel viser således, at omfanget af blokpolitik har været faldende siden 2011 uden dog at nå ned på det niveau, det havde fra 1973-1982. I forhold til tidligere studier går artiklen imidlertid et skridt videre ved at koble diskussionen om blokpolitik til diskussionen om ny- versus gammelpolitik og et muligt todimensionelt partisystem.

Artiklen ser direkte på spørgsmålet om todimensionalitet i partisystemet baseret på partiernes afstemningsadfærd. Konklusion er her, at det danske partisystem set over perioden 2008-2017³ i et blokmæssigt perspektiv kan opfattes som endimensionelt med væsentlige komplikationer. I modsætning til perioden 2001-2003 (Skjæveland, 2005) er det for simpelt at beskrive partiernes afstemningsadfærd som overvejende endimensionel, men omvendt er der også forholdsvis langt til en situation med rod i blokkene. Artiklen ser i forlængelse heraf på, om der er forskel på omfanget af blokpolitik for hhv. ny- og gammelpolitiske emner. Det korte svar er, at det er der for det meste ikke. Selvom tankegangen om ”rød” og ”blå” blok sådan set udspringer af opfattelsen af partiernes ideologiske placering på en traditionel, gammelpolitisk højre-venstre-skala, er blokidéen således lige så (lidt) relevant til at beskrive partiernes samarbejdsmonstre på ny- som på gammelpolitik.

Lægger man disse forskellige analyser sammen, er konklusionen, at rød og blå blok, og den endimensionelle opfattelse der ligger i disse begreber, er konstituerende for samarbejdet i Folketinget. Omvendt er det også klart, at blokkene er udfordret i deres interne sammenhængskraft, og at dette reducerer omfanget af blokpolitik. Dette er næppe til gavn for det danske politiske systems evne til at gennemføre politisk forandring.

Blokpolitik og dimensionalitet i partisystemet

Spørgsmålet om samarbejds mønstre i Folketinget diskuteres typisk ud fra to spørgsmål, som overraskende nok sjældent diskuteres sammen, selvom de begge sædvanligvis bliver studeret ved at se på partiernes afstemningsadfærd i Folketinget. Disse to er spørgsmålet om blokpolitik og spørgsmålet om en- eller todimensionalitet.

Spørgsmålet om blokpolitik refererer til spørgsmålet, om regeringen primært samarbejder med sine venner i enten rød eller blå blok og altså fører blokpolitik, eller den arbejder ved hjælp af et bredt samarbejde hen over midten (Green-Pedersen og Thomsen, 2005; Christiansen og Skjæveland, 2016; Green-Pedersen og Skjæveland, 2020a; Kurrild-Klitgaard, Klemmensen og Hansen, 2006; Hansen, 2008).⁴ Dette er et spørgsmål, som ofte diskuteres i medierne, hvor regeringer beskyldes for at føre blokpolitik og ikke ville det brede samarbejde. Man kan dog også tolke forekomsten af blokpolitik som et udtryk for en regering, der bygger på et solidt flertal og kan gennemføre sin ønskede politik, og et lavt niveau af blokpolitik som et udtryk for, at regeringen ikke bygger på noget handlekraftigt flertal og kun kan få den politik gennemført, som den kan blive enig om med den opposition, som dybest set ønsker at vælte regeringen.

Spørgsmålet om dimensionalitet i Folketinget, der som oftest også belyses ved at studere partienes adfærd ved afstemninger i Folketinget, har været genstand for diskussion i studier af Folketinget siden 1970'erne (Damgaard og Rusk, 1976), men er de sidste 20 år blevet aktualiseret af fremkomsten af en klar todimensionalitet i vælgerkorpset, som blev identificeret af Borre og Goul Andersen (1998) i relation til valgene i 1990'erne. Studier af afstemningsadfærd i Folketinget frem til begyndelsen af 00'erne har vist begrænset tegn på todimensionalitet (Skjæveland, 2005; Hansen, 2008), men internationalt er opfattelsen af politik på både vælger- og partiniveauet som todimensionelt blevet udbredt. I den internationale litteratur er det blevet almindeligt at tale om eksistensen af en 2. politisk dimension relateret til særligt spørgsmålet om globalisering og den transnationale indflydelse på samfundet, mest tydeligt i relation til spørgsmål om flygtninge og indvandrere og det europæiske samarbejde (Kriesi et al., 2008; Hooghe og Marks, 2018). Konflikten ses som et udtryk for en dybere konflikt mellem en GAL (Grøn/Alternativ/Liberitær) og en TAN (Traditionel/Autoritær/Nationalistisk) position, men selve den grundlæggende teoretiske forståelse af den 2. dimension og hvilket konkrete emner, den indeholder, er genstand for stor debat.

Når spørgsmålet om dimensionalitet altid har været genstand for opmærksomhed i forhold til samarbejds mønstre i Folketinget, skyldes det, at samarbejds mønstre er grundlæggende udfordret ved eksistensen af mere end én di-

mension. Det giver mulighed for ”cyklisk” flertalsdannelse, et kaos hvor der altid vil være en anden regering, der er foretrukket af et flertal frem for den (sikkert kortvarigt) siddende regering (Laver og Schofield, 1998). Todimensionalitet i et partisystem gør således regeringsdannelse vanskelig, fordi regeringer har brug for et stabilt flertal på tværs af dimensioner. Man kan ikke have én regering på den ene dimension og en anden regering på den anden dimension. Idéen om blokpolitik og den almindelige opdeling af partierne i en rød og en blå blok, som bestemmer regeringsdannelse i Danmark, er således også grundlæggende en endimensional tankegang. Man kan på den måde se fremkomsten af en 2. dimension som en mulig udfordring for idéen om en tydelig rød og blå politik som fundament for regeringsdannelse og samarbejde i Folketinget. Dette bygger på en præmis om, at partierne inden for blokkene er mere enige med hinanden end med den anden blok om væsentlige emner. Spørgsmålene om omfanget af blokpolitik og eksistensen af mere end én dimension hænger således sammen, men er faktisk ikke blevet studeret sammen i en dansk sammenhæng. Det er også vigtigt at være opmærksom på, at spørgsmålet om dimensionalitet er en måde at beskrive partiernes adfærd på, og ikke noget som partierne tænker så meget over. Partierne stemmer om konkrete lovforslag, og spørgsmålet er så, i hvilket omfang denne adfærd kan beskrives ved hjælp af én eller flere dimensioner.

Inden de empiriske analyser er det nødvendigt at afklare, hvad der præcis skal forstås ved ”blokpolitik”. Danske mindretalsregeringer bygger på blokflertal i den forstand, at de bygger på en ligevægtssituation, hvor et flertal i Folketinget foretrækker den siddende regering i forhold til realistiske alternativer og derfor ikke stemmer den ned (Green-Pedersen og Thomsen, 2005). Det flertal, der på den måde holder regeringen ved magten, støtter ikke nødvendigvis regeringen på alle politikområder, men flertallet sikrer, at regeringen ikke bliver væltet. Hvor meget politik regeringen egentlig bygger på sit blokflertal, er således noget, der kan variere over tid, uden at regeringens liv reelt er i fare. Det eneste punkt, hvor det kan blive kritisk i den forstand, at regeringen *skal* kunne bruge sit blokflertal, er i forbindelse med den årlige finanslov, der i modsætning til andre love skal vedtages og inden for en bestemt frist. Det er således ikke tilfældigt, at det er her, der kan opstå dramatik omkring regeringens overlevelse, som det fx var tilfældet i efteråret 2016, hvor Venstre-regeringen måtte kæmpe hårdt for at få blå blok til at støtte sin finanslov. Det skete dog til sidst, blandt andet fordi Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti blev indlemmet i regeringen.

Udviklingen i blokpolitik

Som regel (jf. Green-Pedersen og Thomsen, 2005; Christiansen og Skjæveland, 2016; Kurrild-Klitgaard, Klemmensen og Hansen, 2006) studeres spørgsmålet om blokflertal og bredt samarbejde ved at se på partiernes afstemningsadfærd ved 3. behandling af lovforslag, hvilket også er gjort nedenfor. I det følgende er vedtagne⁵ lovforslag i de forskellige regeringsperioder inddelt i tre forskellige typer fra 1973 og frem. De der er vedtaget af det blokpolitiske flertal, der står bag regeringen, de der har støtte fra mindst et parti, der gerne så regeringen væltet – brede flertal – og så de lovforslag der er enstemmigt vedtaget.⁶ Når den sidste gruppe behandles særskilt, skyldes det, at en væsentlig del af lovforslagene ikke giver anledning til egentlige politiske uenigheder og ofte har en mere teknisk karakter. Ser man på tabel 1, har niveauet for enstemmigt vedtagne lovforslag ligget på 30-45 pct. fra 1988 og frem. Før lå det typisk lavere på 15-25 pct.

Perioden fra Jordskredsvalget i 1973 og frem til regeringsskiftet i 1982 var præget af en meget svag blokpolitisk forankring af regeringsalternativerne. Socialdemokratiske regeringer skulle bygge på den yderste venstrefløj og borgerlige regeringer på Fremskridtspartiet. Disse flertal var som regel ubrugelige i forhold til regeringernes politiske arbejde, særligt økonomisk politik. Resultatet var hyppige valg og den eneste brede regering i Danmarks nyere politiske historie, SV-regeringen fra 1978-1979. Perioden fra 1982 til regeringsskiftet i 1993 var, med undtagelse af den sidste periode fra 1990-1993, præget af væsentligt mere blokpolitik.⁷ De borgerlige regeringer var her i stand til at gennemføre en lang række reformer af dansk økonomi (Green-Pedersen, 2001). Regeringsperioden fra 1993-1994 skiller sig ud ved at være en flertalsregering. Den efterfølgende Nyrup-regering fra 1994-1998 minder i niveauet for blokpolitik på 16 pct. meget om de borgerlige regeringer fra 2001-2011, men den sidste Nyrup-regering ligger forholdsvis lavt med 8 pct. Det er det samme niveau som både den socialdemokratisk ledede regering fra 2011 til 2015 og de efterfølgende borgerlige regeringer. Fokuserer man specifikt på de to sidste perioder, er niveauet for blokpolitik altså faldet sammenlignet med stort set hele perioden siden 1994. Niveauet er ikke faldet til det typiske niveau i perioden fra 1973 til 1982, men det er klart lavere end i det meste af tiden efter 1982.

En mulig tolkning af denne udvikling er, at det lavere niveau for blokpolitik viser, at partierne er blevet dygtige til at samarbejde bredt, så regeringen ikke er tvunget til at tvinge sin politik igennem med det snævrere flertal. En mere nærliggende tolkning er imidlertid, at et lavt niveau for blokpolitik betyder, at regeringerne har svært ved at få deres politik gennemført. Hvis ikke de kan samle deres blokpolitiske flertal bag deres politik, kan de forsøge at samle et flertal med partier, der egentlig ønsker en anden regering. I forhold til et

Table 1: Afstemningsadfærd ved 3. behandling af vedtagne lovforslag i Folketinget, 1973–2018, pct.

År/Regering	Bloktflertal	Brede flertal	Enstemmig	Total/N
1973-1975, Borgerlig	8	60	32	100/117
1975-1977, Socialdemokratisk	0	76	24	100/386
1977-1978, Socialdemokratisk	2	78	20	100/281
1978-1979, SV-regering	0	88	13	100/152
1979-1981, Socialdemokratisk	2	80	17	100/317
1981-1982, Socialdemokratisk	22	62	16	100/157
1982-1984, Borgerlig	25	48	27	100/170
1984-1987, Borgerlig	19	58	23	100/649
1987-1988, Borgerlig	0	77	23	100/93
1988-1990, Borgerlig	18	51	30	100/415
1990-1993, Borgerlig	7	49	44	100/491
1993-1994, S-ledet	25	39	36	100/399
1994-1998, S-ledet	16	50	34	100/780
1998-2001, S-ledet	8	62	30	100/776
2001-2005, Borgerlig	19	48	33	100/677
2005-2007, Borgerlig	14	48	38	100/584
2007-2011, Borgerlig	15	40	45	100/824
2011-2015, S-ledet	9	53	38	100/812
2015-2018, Borgerlig	7	52	41	100/651

Kilde: Baseret på Green-Pedersen og Skjæveland (2020a).

sådant bredt samarbejde står en regering uden bloktpolitisk opbakning imidlertid svagt, fordi oppositionen på den måde får vetoret (Green-Pedersen, 2001). Uden opbakning fra et bloktpolitisk flertal bliver regeringen således ofte nødt til at opgive at få sin politik gennemført. Regeringsperioden fra 2015 til 2019 er et klart eksempel herpå. Sagt på en anden måde, så skal man i tolkningen af tabel 1 inddrage, at regeringen stort set kun fremsætter lovforslag, den ved kan vedtages. Tabellen siger ikke noget om politiske initiativer fra regeringen, der ikke bliver til noget.⁸ Hvis regeringen omvendt kan bruge sit bloktpolitiske flertal, vil oppositionen ofte være mere samarbejdsvillig, fordi den ved, at den ikke har vetoret over beslutningerne. Regeringen kan på den måde spille på to heste (Green-Pedersen, 2001). En mere nærliggende tolkning af udviklingen i

2010'erne er således, at blokkene kæmper med deres interne sammenhængskraft, og det faktisk svækker regeringernes evne til at føre politik. Der er et stykke vej til situationen fra 1973 til 1982, men problematikken er grundlæggende den samme.

Dimensionalitet i afstemningsadfærden

I hvilket omfang kan blokkenes sammenhængskraft være negativt påvirket af, at partierne afstemningsmæssigt placerer sig forskelligt på ny- og gammelpolitik, og er der kommet rod i blokkene? For at undersøge disse spørgsmål er det først nødvendigt at se nærmere på, hvilke politiske emner der egentligt indgår i ny- og gammelpolitik. I en dansk sammenhæng har Borre og Andersens (1997) opfattelse af nypolitik som indeholdende emnerne flygtninge- og indvandrerpolitik, retspolitik, miljøpolitik og ulandsbistand været definerede for senere studier. Skjæveland (2005) følger således den samme definition, hvilket Stubager (2008) og Christiansen (2019) også gør, bortset fra at de ikke inddrager ulandsbistand. I den internationale litteratur (fx Kriesi et al., 2008; Hooghe og Marks, 2018) ser man typisk EU og flygtninge- og indvandrerspørgsmål som kerneemner i nypolitik, mens miljøpolitik sjældent inddrages.

I det følgende har vi fulgt den traditionelle danske forståelse af nypolitik. Især har vi ikke inkluderet EU-love som nypolitik. Det er velkendt, at partiernes placering på EU-spørgsmålet med EU-skepsis på begge yderfløje gør emnet anderledes end stort set alle andre politiske emner i Danmark (Green-Pedersen, 2012). I forståelsen af gammelpolitik følger vi også tidligere danske studier, der ser dette som indeholdende emner relateret til økonomi, skat, velfærd og omfordeling. Mere konkret bygger opdelingen i ny- og gammelpolitik på den danske udgave af det international Comparative Agendas Project (CAP) og den indholdscodebog, der hører til dette projekt (jf. Green-Pedersen og Mortensen, 2019; Bevan, 2019).⁹ Nypolitik er således de love, der falder inden for hovedkategorierne 700 (miljø), 900 (flygtninge og indvandrere) og 1200 (retspolitik) samt underkategorien 1901, der dækker ulandsbistand. Gammelpolitik er defineret som økonomisk politik (100 samt dele af 1800), arbejdsmarkedspolitik (500), socialpolitik (1300) og erhvervs politik (1500).¹⁰

Til at undersøge dimensionaliteten i afstemningsadfærden nærmere har vi anvendt multidimensional skalering (MDS). Det er en metode, der afbilder forskelle som afstande og placeringer. Metoden kan således bruges til at placere partierne i forhold til hinanden i en figur jf. nedenfor, baseret på hvor ens eller forskelligt de stemmer. Der findes også mål for, hvor god denne afbildning er. Med R^2 undersøges det, hvor godt outputafstandene afspejler inputforskellene, idet $R^2 = 1$ ville indebære, at løsningen var perfekt.

Metoden fortæller ikke selv, hvor mange dimensioner, der er i afstemningsadfærden. Man beder om en eller flere dimensioner i outputtet og får herefter R^2 oplyst. En høj R^2 for den endimensionale løsning, fx over 0,9, kan tale for, at den er tilfredsstillende, hvorimod en lavere R^2 kombineret med en højere for den todimensionale løsning kan tale for, at der er brug for en todimensional afbildning. Selv en høj R^2 for den endimensionale løsning for alle afstemninger er imidlertid ingen garanti for, at en underinddeling af afstemningerne, fx i ny- og gammelpolitik, ikke kan give interessante resultater i form af partier, der placerer sig forskelligt på henholdsvis ny- og gammelpolitik. Omvendt behøver en R^2 på under 0,9 for den endimensionale løsning for alle afstemninger ikke at dække over meget andet, end at det yderste parti til venstre fra tid til anden stemmer imod sammen med det yderste parti til højre, hvilket ikke nødvendigvis viser, at der er en anden dimension, hvorpå disse partier er enige. Partiet til venstre kan stemme imod, fordi X ikke bliver sat mere op, mens partiet til højre stemmer imod, fordi X overhovedet bliver sat op.

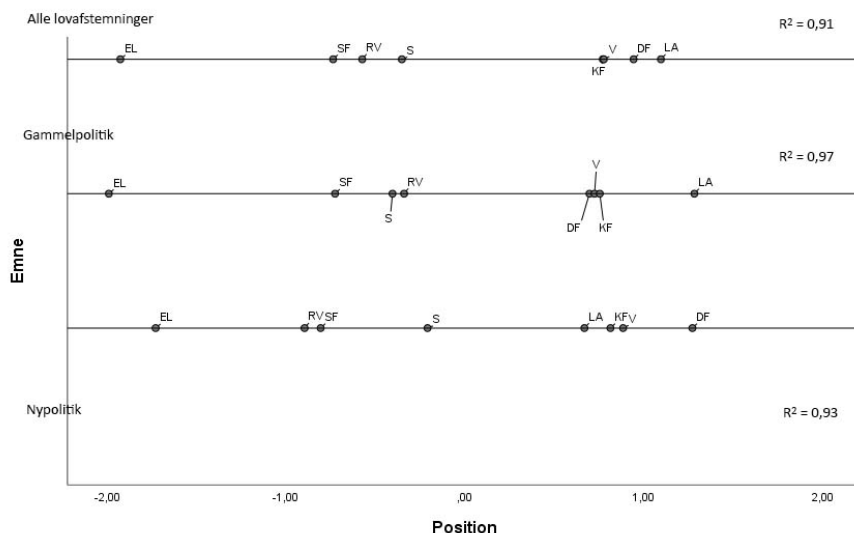
Som inputforskelle bruger vi antallet af gange, to partier har stemt mod hinanden, idet vi tæller det halvt, hvis det ene parti har stemt "undlader". Dette mål er proportionalt med Pedersens distanceindeks,¹¹ som antager værdien 0, hvis to partier altid stemmer sammen, og 100, hvis de altid stemmer mod hinanden, idet "undlader" opfattes som halvvejs mellem ja og nej (Pedersen, 1967: 152).¹² Outputafstanden er afstanden mellem de to partier i de koordinater og plot, som er resultatet af skaleringen. MDS-resultatet er yderst intuitivt, forudsat at skaleringen er lykkedes med begrænset informationstab, hvilket vil afspejles i en høj R^2 . Hvis A har stemt mod C dobbelt så tit som mod B, vil A ligge dobbelt så langt fra C som fra B, forudsat at $R^2 = 1$. Afstemningsadfærd kan imidlertid ikke opfattes som en perfekt afspejling af partiernes idealpositioner. Dette er særligt oplagt for regeringspartier, der næsten altid stemmer sammen. Nogle regeringspartier er meget enige, men hvad enten de er enige eller ej, vil de optræde meget tæt på hinanden i skaleringsresultaterne (se også Skjæveland, 2003: 49-56).

Perioden 2008-2017 samlet

Et første kig på hele perioden 2008-2017 samlet (uden Alternativet, der ikke har været repræsenteret i hele perioden) viser ligheder, men også væsentlige forskelle i partiernes placering på hhv. ny- og gammelpolitik; der er altså spændinger i flere partiers positioner. På begge områder er opdelingen i rød og blå blok tydelig. De fire partier i rød blok er fx længst til venstre på både ny- og gammelpolitik og omvendt med de fire blå partier. Forskellene i partiernes indbyrdes placering skal findes inden for blokkene. Som man ville forvente, ligger Radi-

kale længere til venstre på nypolitik end på gammelpolitik. De ligger sammen med SF på nypolitik og sammen med Socialdemokraterne på gammelpolitik. Tilsvarende venteligt ligger DF længere til højre på nypolitik end på gammelpolitik. De ligger til højre for Konservative og Venstre på nypolitik og sammen med dem på gammelpolitik. Måske tydeligst er forskellen for Liberal Alliance, der ligger lidt til venstre for Konservative og Venstre på nypolitik og klart til højre for Venstre og Konservative på gammelpolitik.¹³

Figur 1. Partiplaceringer for 2008-2017 baseret på endelige lovføstømninger

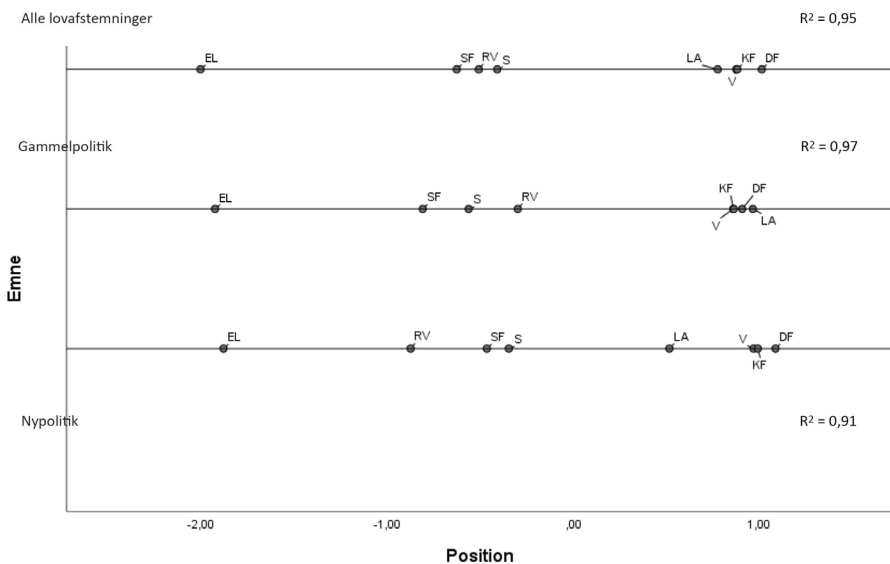
Når man fortolker resultaterne, er det som nævnt vigtigt at være opmærksom på, at partier, der er i regering sammen, praktisk talt altid stemmer sammen. For at kunne inddrage dette i fortolkningerne, er det derfor nyttigt at underinddele perioden i regeringsperioder. Der er således også væsentlige forskelle mellem perioderne 2008-2011, 2011-2015 og 2015-2017, uden at der er en klar trend.

De sidste år med VK-regeringer

Årene 2008-2011 var de sidste år med VK-regeringer, under først Anders Fogh Rasmussen og afslutningsvis under Lars Løkke Rasmussen.¹⁴ Foretager man skaleringen for alle periodens lovføstømninger samlet, ligger Enhedslisten yderst til venstre, og Dansk Folkeparti yderst til højre.¹⁵ R² er 0,95, så ska-

leringsmæssigt er det ikke meget, der går tabt ved at nøjes med en enkelt dimension. Forskellene på partiernes placeringer ligner dem, der er i den samlede periode; forskellen i RV's position er lidt mere distinkt, mens forskellene i DF's position er mindre distinkte. Den mest oplagte forklaring er forskellen mellem at være oppositions- og støtteparti for regeringen. Mens RV ikke havde nogle forpligtigelser over for de andre oppositionspartier i rød blok, så lagde rollen som støtteparti begrænsninger på, hvor meget DF kunne stemme anderledes end regeringspartierne.

Figur 2: Partiplaceringer for 2008-2011 baseret på endelige lovfølgninger

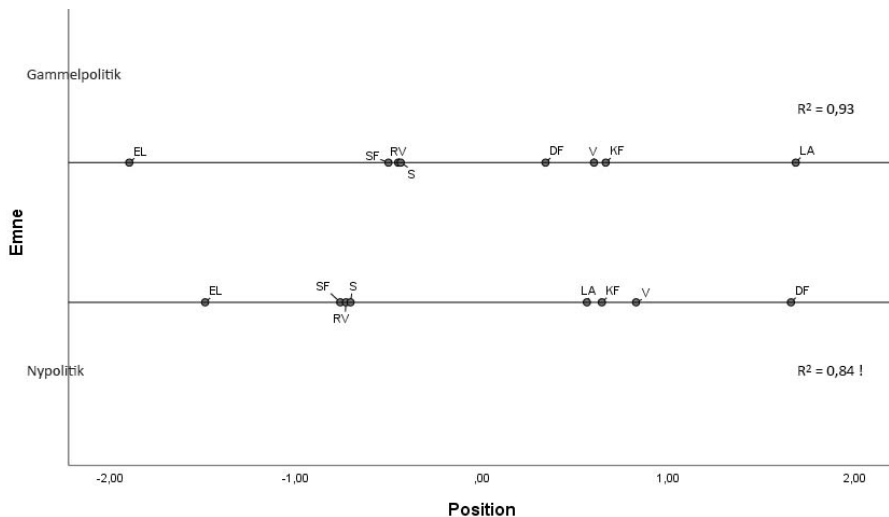

Thorning-Schmidt-regeringerne

Betydningen af, om et parti er støtte- eller egentligt oppositionsparti, bliver tydelig, når vi sammenligner med perioden 2011-2015 med de to Thorning-regeringer med først S, RV og SF og senere kun S og RV. Her var DF ikke bundet af en rolle som støtteparti, og der er markant forskel på partiets placering på hhv. ny- og gammelpolitik. Det samme gælder LA. DF ligger klart til venstre for V og KF på gammelpolitik og langt til højre for KF og V på nypolitik, samtidig med at LA ligger langt til højre for V og KF på gammelpolitik, mens LA ligger klart til venstre for V på nypolitik.¹⁶ På begge områder er der dog stadig markant afstand mellem det mest venstreorienterede parti i blå blok og så regeringen. DF

og LA's adfærd i perioden, hvor de har hver deres måde at være højreorienterede på, er forklaringen på, at skaleringen af alle afstemninger samlet bærer tydelige tegn på todimensionalitet. R^2 er kun 0,81 for den endimensionale løsning. Den endimensionale løsning for alle lovfølgninger er derfor ikke anført i figuren. Med regeringssamarbejdet mellem S og RV vil man ikke her forvente tegn på todimensionalitet, og det finder man heller ikke.

Figur 3: Partiplaceringer for 2011-2015 baseret på endelige lovfølgninger

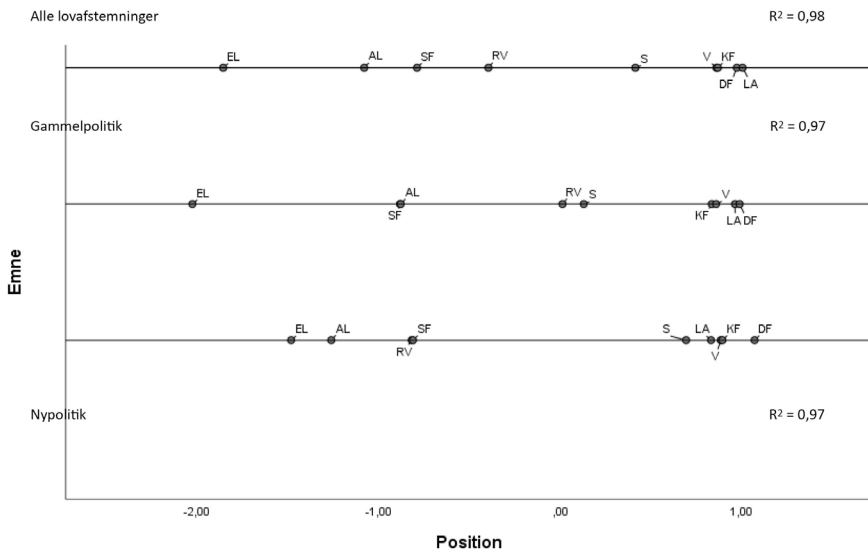

De sidste Løkke Rasmussen-regeringer

Perioden 2015-2017 er interessant derved, at den på flere måder er den af de tre perioder, som udviser de mindste tegn på todimensionalitet. Den endimensionale skalering for alle lovfølgninger har en R^2 på 0,98, så inputforskellene afspejles næsten perfekt i outputafstandene i bare én dimension.

Her ligger Enhedslisten længst til venstre og Dansk Folkeparti og Liberal Alliance længst til højre. Da RV placerer sig lidt til venstre for S på gammelpolitik er spændingen i RV's positioner reduceret. DF placerer sig som ventet til højre for LA, V og KF på nypolitik, men da blå blok på gammelpolitik placerer sig næsten samlet med LA og DF lidt til højre for V og KF, er spændingen i DF's positioner reduceret, og med LA enten i regering eller i hvert fald i regeringsblok er spændingen i LA's positioner stort set udvisket. Dermed bliver den mest interessante oplysning, man får ved at lægge et todimensionalt perspektiv, at Socialdemokraterne i deres afstemningsadfærd på nypolitik rykkede tæt på den

Figur 4: Partiplaceringer for 2015-2017 baseret på endelige lovfæstemninger

borgerlige regering, men dog stadig til venstre for denne, mens de fastholdt en position længere væk fra regeringen på gammelpolitik, uden at der dog var partier, der placerede sig mellem S og regeringen.

Analysen af perioden 2015-2017 peger også på faldgruber, når man skal fortolke partiernes afstemningsadfærd om lovforslag. På trods af forskellen på tværs af de to dimensioner, fremstår de fire partier i blå blok som relativt enige. Dette er næppe det billede, som det turbulente forløb i efteråret 2016, der førte til indlemning af LA og de Konservative i regeringen, tegner. Afstemningsadfærd om lovforslag fanger ikke de politiske spørgsmål, der slet ikke bliver til lovforslag pga. uenigheder. Igen var rollen som støtteparti for regeringen også en væsentlig begrænsning for DF's muligheder for at stemme anderledes end regeringspartierne.

Øget kompleksitet, men ikke rod i blokkene

En undersøgelse af perioden 2001-2003, der anvendte en metode, som ligner den herværende uden dog at være fuldstændig identisk, konkluderede, at det var "fuldt forsvarligt at anskue partiernes stemmeadfærd ved tredjebehandlingen af lovgivning endimensionalt, selv om det todimensionale ny-/gammelpolitik-perspektiv tilføjer nuancer til vores forståelse af konflikt og samarbejde i Folketinget" (Skjæveland, 2005: 411). Næsten det samme kunne man sige

om perioden 2015-2017, men ikke om 2008-2011 og slet ikke om 2011-2015. I 2011-2015 er det oplagt at anlægge et todimensionalt perspektiv på afstemningsadfærden, idet LA og DF var højreorienterede på vidt forskellige måder, LA på gammelpolitik og DF på nypolitik. Ser man på alle tre perioder, må man sige, at det todimensionelle perspektiv nu tilføjer væsentligt mere end blot nuancer. Omvendt er det også vigtigt at være opmærksom på, at samarbejds-mønstrene i Folketinget er meget langt fra at være todimensionelle i den forstand, at partiernes samarbejds-mønstre på de to dimensioner er grundlæggende forskellige. På begge områder er adskillelsen mellem partierne i rød og blå blok det grundlæggende princip. Der er forskelle på, hvordan partierne grupperer sig inden for blokkene på de to dimensioner, men adskillelsen mellem to blokke er den samme for begge områder.

Blokpolitik for ny- og gammelpolitik

Denne påpegning af den fortsatte betydning af opdelingen i rød og blå blok, som dimensionalitetsanalysen viser, gør det herefter meningsfuldt og relevant at undersøge, om graden af blokpolitik er den samme for ny- og gammelpolitik. Man kunne have en forventning om en højere grad af blokpolitik på gammelpolitiske emner, da opdelingen i rød og blå blok bygger på en opfattelse af partiernes placering, der minder om gammelpolitik. En mulig forklaring på blokkenes problemer med den interne sammenhængskraft er således fremkomsten af nye politiske spørgsmål, hvor partiernes indbyrdes ideologiske placering ikke nødvendigvis er den samme som på de traditionelle politiske spørgsmål, der har defineret rød og blå blok. Man kunne således forvente et højere niveau af blokpolitik for gammelpolitiske spørgsmål, men en sådan analyse er faktisk aldrig gennemført.

Christiansen (2019) har, baseret på afstemningsdata fra Folketinget, studeret udviklingen i polarisering i Folketinget med fokus på yderfløjpartierne adfærd. I og med at yderfløjpartier som Enhedslisten og Dansk Folkeparti er blevet styrket, kunne man forvente øget polarisering. Christiansen (2019) finder ikke en generel tendens til øget polarisering i Folketinget, men dog en tendens til øget polarisering mht. nypolitik. Det er altså mht. nypolitik, at yderfløjpartierne tydeligst markerer sig som egentlige yderfløjspartier. Christiansens (2019) resultater kunne også give en forventning om forskel i blokpolitik for hhv. ny- og gammelpolitik, men spørgsmålet er som sagt ikke undersøgt.

Tabel 2 viser således afstemningsadfærden for hhv. ny- og gammelpolitik, samt øvrige love opgjort på samme måde som i tabel 1, dvs. enstemmig, blokflertal og brede flertal for perioden 2007-2017.¹⁷ Sammenligner man omfanget af blokpolitik for hhv. ny- og gammelpolitik, er der ikke en generel tendens

på tværs af de tre perioder til, at blokpolitik er mere fremtrædende for det ene område frem for det andet. I den første periode er der ingen væsentlig forskel i omfanget af blokpolitik for de to områder (19/18 pct.). I den næste periode er der lidt mere blokpolitik for nypolitik sammenlignet med gammelpolitik (12/9 pct.), mens tendensen er den modsatte i den sidste periode, hvor den også er lidt tydeligere (5/12 pct.). Der er altså ikke noget, der tyder på, at blokstrukturen i partisystemet generelt kun gælder for nogle politikområder, men omvendt kan der øjensynligt være forskel på, hvor tydeligt blokpolitikken fremtræder på forskellige områder i en bestemt regeringsperiode. En forskel mellem de to politikområder er mere tydelig med hensyn til andelen af enstemmigt vedtagne lovforslag, der i alle perioder er lavere for nypolitiske end for gammelpolitiske lovforslag og for den sags skyld også lavere end for øvrige lovforslag. Dette stemmer godt overens med Christiansens (2019) konklusion, at yderfløjene mest tydeligt markerer deres synspunkter på nypolitiske love. Derfor er der relativt få love, der kan samle støtte fra hele det politiske spektrum. Denne tendens er faktisk blevet tydeligere hen over perioden.

Tablet 2: Afstemningsadfærd ved 3. behandling af vedtagne lovforslag i Folketinget, 2007–2017, opdelt på ny- og gammelpolitik samt øvrige, pct.

		2007-2011	2011-2015	2015-2017
Gammelpolitik	Blokflertal	18	9	12
	Brede flertal	41	58	55
	Enstemmig	41	32	33
	Total/N	100/251	100/235	100/108
Nypolitik	Blokflertal	19	12	5
	Brede flertal	41	60	70
	Enstemmig	40	27	25
	Total/N	100/151	100/139	100/96
Øvrige	Blokflertal	12	8	6
	Brede flertal	39	47	47
	Enstemmig	49	44	47
	Total/N	100/422	100/438	100/204

Konklusionen om, at blokpolitik som samarbejdsform er lige meget/lidt relevant for hhv. ny- og gammelpolitik, kunne tyde på, at man, når det kommer til partiernes samarbejde i Folketinget, ikke kan adskille ny- og gammelpolitik. Begge er en integreret del af blokpolitikken. Langt hen ad vejen er det faktisk ikke så overaskende, at samarbejdsmonstrene har denne form. Det er den en-dimensionelle logik, der ligger i adskillelsen mellem rød og blå blok, der sikrer stabile mindretalsregeringer. Hvis rød og blå blok inkluderede forskellige partier for hhv. ny- og gammelpolitik, kunne dannelsen af stabile mindretalsregeringer blive umulig i Danmark.

Konklusion

Jordskredsvalget i 1973 var en stor udfordring for samarbejdsstrukturerne i Folketinget. Disse bygger på, at man på den ene side har to politiske blokke, hvor den ene har flertal, hvilket sikrer ro om regeringsmagten, og på den anden side masser af samarbejde om konkret lovgivning på tværs af de to blokke. Det sidste er netop muligt, fordi spørgsmålet om regeringsmagten ikke er på spil. Efter Jordskredsvalget blev de blokpolitiske flertal med repræsentationen af partier på de yderste fløje imidlertid meget vanskelige, hvis ikke nærmest umulige, at bruge som politisk grundlag for skiftende mindretalsregeringer, og det udfordrede i meget høj grad det politiske samarbejde på Christiansborg.

Situationen det seneste årti har klare lighedspunkter med situationen efter Jordskredsvalget. Partisystemet fremstår igen fragmenteret, og blokkene har svært ved at blive indbyrdes enige. Niveauet for blokpolitik har således været lavt de seneste regeringsperioder, uden at det dog er nået ned på det meget lave niveau for perioden 1973-1982. De interne problemer i blokken er imidlertid af en anden karakter i dag end i perioden 1973-1982. Dengang var problemet ekstreme partier. I dag er udfordringen mere, at blokken skal rumme en mere kompleks politisk dagsorden, hvor partierne inden for blokkene har væsentligt nemmere ved at enes om nogle politiske spørgsmål end om andre.

På den baggrund undersøgte artiklen spørgsmålet om ny- og gammelpolitiks betydning for samarbejdsmonstrene i Folketinget baseret på partiernes afstemningsadfærd ved 3. behandling af lovforslag. Dette ligger i forlængelse af de fleste studier af samarbejde og konflikt i Folketinget. Som diskuteret ovenfor er der imidlertid også indbygget nogle problemer i at fokusere på disse afstemninger. For eksempel afspejles stor uenighed mellem regeringen og dens blokflertal ikke nødvendigvis i data, fordi det ikke fører til, at love bliver stemt ned, men at de ikke bliver fremsat. Partier, der stemmer imod et lovforslag, kan som forklaret ovenfor også være meget uenige og have meget forskellige grunde til at stemme nej. Fremtidig forskning kunne med fordel forsøge at inddrage

andre datakilder til studiet af konflikt og samarbejde i Folketinget. En oplagt mulighed ville fx være at undersøge samspillet mellem afstemningsadfærd og politiske forlig. De sidste spiller en central rolle for samarbejdet i Folketinget (Christiansen, 2008; Christiansen og Seeberg, 2016), men hvordan de påvirker afstemningsadfærden er ikke undersøgt. Man ved fx ikke, om brede flertal bag lovforslag kun forekommer, når der er indgået et forlig.

Denne artikel har vist, at omfanget af blokpolitik var nogenlunde det samme for de to typer, ny- og gammelpolitiske, lovforslag. Dels viste undersøgelsen, at partienes afstemningsadfærd ikke på samme måde som tidligere kunne beskrives som nogenlunde endimensionel, men omvendt var der også forholdsvis langt til en todimensionel situation i blokpolitisk forstand, idet de to blokke genfindes for begge typer forslag. Forklaringen på dette billede skal langt hen ad vejen findes i betydningen af opfattelserne af rød og blå blok som konstituerende for regeringsdannelse og samarbejde i Folketinget. Alternativet til blokpolitik ville nemt blive kaos i den forstand, at mindretalsgeringernes liv hele tiden kunne udfordres afhængigt af det politiske spørgsmål.

En situation, der mindede om denne, havde man faktisk i perioden fra 1982-1988, hvor ”det alternative flertal” uden om de borgerlige regeringer vedtog en lang række beslutningsforslag og i nogle tilfælde også lovforslag. Dette mønster var særligt fremtrædende mht. udenrigspolitik, men vedrørte også nypolitiske emner som miljø- og retspolitik (cf. Damgaard og Svensson, 1989). Det særegne ved denne situation var, at den borgerlige regering accepterede dette og på den måde muliggjorde, at partisystemet kunne fungere som noget, der til en vis grad mindede om et todimensionelt partisystem i blokpolitisk forstand, uden at blokpolitik på vigtige områder af den grund blev umulig. Situation blev dog opfattet som politisk uholdbar og førte til, at Det Radikale Venstre gik ind i den borgerlige regering i 1988.

Noter

1. Vi takker Lasse Laustsen, to anonyme reviewere samt Flemming Juul Christiansen for grundig gennemlæsning og nyttige kommentarer. Endvidere takker vi Annette Bruun Andersen for sekretærbistand.
2. Deltagelse i politiske forlig kunne være en anden datakilde til at studere samarbejds mønstre i Folketinget (Christiansen, 2008).
3. Når vi i forbindelse med analysen af afstemningsdata refererer til årstal, er skæringsdatoen ikke nytår. Vi afgrænser primært ved folketingsvalg, og derudover følger vi folketingsåret. 2008-2017 skal således læses som folketingsåret 2008/09 til og med folketingsåret 2016/17. Inddelingen i tabel 1 følger naturligvis de anførte regeringer.

4. En alternativ tilgang til at fokusere på blokpolitik, der også bygger på afstemningsadfærd i Folketinget, er Christiansens (2019) studie af polarisering i partisystemet.
5. Ikke alle lovforslag i Folketinget vedtages, men det er få, der reelt bliver nedstemt. Hvis lovforslag ikke vedtages, er det typisk, fordi de bliver udskudt pga. folketingsvalg eller andet.
6. Vi følger Green-Pedersen og Thomsens (2005: 158, tabel 1) inddeling af partierne i de to blokke. For midterpartiernes vedkommende tager denne inddeling udgangspunkt i deres regeringspræferencer. SF er også under flertalsregeringen 1993-1994 kodet i rød blok og dermed i regeringsblokken. Retsforbundet er kodet i blå blok. En opdateret liste findes i Green-Pedersen og Skjæveland (2020b).
7. Der ses her bort fra den meget korte regeringsperiode fra september 1987 til maj 1988.
8. En anden vigtigt svaghed ved tabellen er, at ikke alle lovforslag er politisk lige vigtige. Hansen og Fazekas (2015) viser således, at hvis man tager højde for lovforslagenes politiske vigtighed, er niveauet for samarbejde i Folketinget mindre.
9. Alle danske love fra 1953 og frem kodet efter CAP kodebogen er tilgængelige på www.comparativeagendas.net.
10. CAP kodesystemet giver mange muligheder for at definere både ny- og gammelpolitik på forskellige måder. Forskellige definitioner af ny- og gammelpolitik giver generelt det samme billede af omfanget af blokpolitik og bredt samarbejde.
11. Vores resultater er substantielt identiske med dem, man ville få, hvis man anvendte Pedersens distanceindeks som input.
12. Vi anvender SPSS' Alscal procedure, der omsætter inputforskellene til outputafstande under anvendelse af euklidisk geometri, og vi behandler inputforskellene på rationiveau.
13. De meget få afstemninger vedrørende EU-integration i 2007-2017 giver ikke et solidt skaleringsgrundlag, men de antyder dog, at DF og Enhedslisten ofte stemmer sammen på disse spørgsmål, at KF, V, RV, S og SF meget ofte stemmer sammen, og at disse to grupper ofte stemmer forskelligt. Dette mønster stemmer overens med den overordnede opfattelse af EU-skepsis hos danske partier – og i øvrigt også internationalt – som en position, som partierne på de politiske yderfløje antager, mens de regeringsbærende partier omkring den politiske midte er EU-positive (cf. Green-Pedersen, 2012).
14. Resultatet ligner meget det viste, hvis man udvider undersøgelsen til at omfatte hele valgperioden 2007-2011 og behandler Ny Alliance og Liberal Alliance som et og samme parti.
15. Alscal præsenterer endimensionelle løsninger op ned.
16. R^2 for den endimensionale løsning for nypolitik er nede på 0,84. Den todimensionale løsning for nypolitik antyder, at Liberal Alliance skiller sig ud, hvilket un-

derstøttes af, at en endimensional løsning for nypolitik uden Liberal Alliance har en R^2 på 0,97. Sagt med andre ord er det på baggrund af afstemningsadfærden på nypolitik rimeligt nok at placere LA til højre for SF, RV og S og til venstre for KF, men LA stemte faktisk ofte anderledes end KF på nypolitik.

17. Afgræsningen til denne periode skyldes et ønske om en dybgående analyse, dvs. på regeringsperiodeniveau. CAP data går pt. ikke længere end til og med folketings-samlingen 2016-2017. Fokus i det følgende er på sammenligningen mellem ny- og gammelpolitik, og derfor dækker tabel 2 en kortere tidsperiode end tabel 1.

Litteratur

- Bevan, Shuan (2019). Gone fishing: The creation of the Comparative Agendas Project Master Codebook, pp. 17-35 i Frank Baumgartner, Christian Breunig og Emiliano Grossman (red.), *Comparative Policy Agendas: Theory, Tools, Data*. Oxford: Oxford University Press.
- Borre, Ole og Jørgen Goul Andersen (1997). *Voting and Political Attitudes in Denmark*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Christiansen, Flemming J. (2008). *Politiske forlig i Folketinget. Partikonkurrence og samarbejde*. Aarhus: Politica.
- Christiansen, Flemming J. (2019). Polarisering af afstemninger om lovgivning i Folketinget. *Økonomi og Politik* 92 (3): 76-90.
- Christiansen, Flemming J. og Asbjørn Skjæveland (2016). Folketinget, pp. 94-129 i Jørgen G. Christensen og Jørgen Elklit (red.), *Det demokratiske system*, 4. udg. København: Hans Reitzels Forlag.
- Christiansen, Flemming J. og Henrik Seeberg (2016). Cooperation between counterparts in parliament from an agenda-setting perspective: legislative coalition as a trade of criticism and policy. *West European Politics* 39 (6): 1160-1180.
- Damgaard, Erik og Jerold G. Rusk (1976). Cleavage structures and representational linkages: A longitudinal analysis of Danish legislative behavior. *American Journal of Political Science* 20 (2): 179-205.
- Damgaard, Erik og Palle Svensson (1989). Who governs? Parties and policies in Denmark. *European Journal of Political Research* 17 (6): 731-745.
- Green-Pedersen, Christoffer (2001). Minority governments and party politics: The political and institutional background to the "Danish Miracle". *Journal of Public Policy* 2 (1): 53-70.
- Green-Pedersen, Christoffer (2012). A giant fast asleep? Party incentives and the politicization of European integration. *Political Studies* 60 (1): 115-130.
- Green-Pedersen, Christoffer (2014). Party system development in Denmark. Agenda-setting dynamics and political change, pp. 69-82 i Christoffer Green-Pedersen og

- Stefaan Walgrave (red), *Agenda Setting Policies, and Political Systems. A Comparative Approach*. Chicago: University of Chicago Press.
- Green-Pedersen, Christoffer og Asbjørn Skjæveland (2020a). Governments in action: Consensual politics and minority governments, pp. 230-241 i Peter M. Christiansen, Jørgen Elklit og Peter Nedergaard (red.), *The Oxford Handbook of Danish Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Green-Pedersen, Christoffer og Asbjørn Skjæveland (2020b). Party voting behavior: Data description. Aarhus: Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.
- Green-Pedersen, Christoffer og Karina Kosiara-Pedersen (2020). The party system: Open yet stable, pp. 213-229 i Peter M. Christiansen, Jørgen Elklit og Peter Nedergaard (red.), *The Oxford Handbook of Danish Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Green-Pedersen, Christoffer og Lisbeth H. Thomsen (2005). Bloc politics vs. broad cooperation: The functioning of Danish minority parliamentarism. *The Journal of Legislative Studies* 11 (2): 153-169.
- Green-Pedersen, Christoffer og Peter B. Mortensen (2019). The Danish Agendas Project, pp. 82-89 i Frank Baumgartner, Christian Breunig og Emiliano Grossman (red), *Comparative Policy Agendas: Theory, Tools, Data*. Oxford: Oxford University Press.
- Hansen, Martin A. (2008) Reconsidering the party distances and dimensionality of the Danish Folketing. *The Journal of Legislative Studies* 14 (3): 264-278.
- Hansen, Martin E. og Zoltán Fazekas (2015). All votes are equal? Significant legislation and party competition in the Danish Folketing. *Scandinavian Political Studies* 38 (3): 255-276.
- Hooghe, Lisbet og Gary Marks (2018). Cleavage theory meets Europe's crises: Lipset, Rokkan, and the transnational cleavage. *Journal of European Public Policy* 25 (1): 109-135.
- Kriesi, Hanspeter, Edgar Grande, Romian Lachat, Martin Dolezal, Simon Bornschieer og Timotheus Frey (2008). *West European Politics in the Age of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kurrild-Klitgaard, Peter, Robert Klemmensen og Martin Ejnar Hansen (2006). Blokpolitik og det "samarbejdende folkestyres" fire gamle partier, 1953-2005. *Økonomi og Politik* 79 (1): 79-85.
- Laver, Michael og Norman Schofield (1998). *Multiparty Government: The Politics of Coalition in Europe*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Pedersen, Mogens N. (1967). Consensus and conflict in the Danish Folketing 1945-65. *Scandinavian Political Studies* 2: 143-166.
- Skjæveland, Asbjørn (2003). *Government Formation in Denmark 1953-1998*. Aarhus: Politica.

- Skjæveland, Asbjørn (2005). Dimensionaliteten i Folketinget: Er der en ny politisk dimension? *Politica* 37 (4): 411-422.
- Stubager Rune (2008). *The Education Cleavage: New Politics in Denmark*. Aarhus: Politica.